

RIMSKI NAPIS IZ PODGRADA

DANILO BREŠČAK

Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine, Kidričev trg 3, YU-68000
Novo mesto

Fragmentiran nagrobnik iz apnenca je bil odkrit v začetku junija 1984, nanj je opozoril župnik iz Podgrada pri Novem mestu Jernej Nemanič.

Večji del nagrobnika je bil uporabljen kot zgornja stopnica na vrt tik pod župno cerkvijo Device Marije dobrega sveta v Podgradu. Ta del obsega spodnjo polovico napisa s štirimi vrstami besedila in sledovi pete vrste, prek katere je bil spomenik prelomljen. Napisno polje je bilo obrnjeno navzgor. Nekaj dni kasneje je bil v škarki odkrit še manjši del istega kamna z napisom. Oba kosa sta bila prepeljana v Dolenjski muzej v Novo mesto.

Za nagrobnik uporabljeni kamen je 20 do 23 cm debel, 90 cm visok (oba kosa skupaj) in 57 cm širok. Napisno polje je bilo obrobljeno s profiliranim robom. Ta je izrazit na zgornjem, manjšem kosu, na spodnjem je skoraj povsem izginil, ker je bila to hodna površina stopnice. Obroba je zgoraj 18 cm široka, ob strani 9 cm. Višina črk je od 4 do 8 cm, upoštevana je perspektivna korekcija. Klesanje je skrbno in jasno.

S spomenika so razvidne naslednje črke in besede:

AVI^S

MAT

L.H.S.E.

T.CLAVDI

⁵ AE.TI.F.CONER

TAE.VXOR.T.F.I.

Širina vrste in s tem manjkajoče število črk sta določljiva s povezavo med besedami v 4., 5. in 6. vrsti.

V 1. manjka okoli 5 črk. Ohranjeni ostanek približuje kot najverjetneje dopolnjevanje [Fl]avius, predtem je stal praenomen, evt. morda Tib., kar pa ni gotovo. 2. vrsta kaže črke mat, kar zavaja k evt. dopolnjevanju mater. Ob tem bi bilo njeno ime peregrino in sestavljeno iz 5 črk, medtem ko bi sin ostal brez kognomena. To je teoretično dopustno, vendar prihaja v interpretacijsko nasprotje z omembo uxor v nom. v 6. vrsti, ki je spomenik dala postaviti po določilu testamenta, vsekakor možu. Če bi pa bilo mišljeno uxor(i), bi bil tekst dvoumen. Torej kaže v tej vrsti iskati evt. filiacijo in možev kognomen, ki vsebuje zlog mat, npr. Maternus, Adnamatus, Amatus ali slično.

V 3. vrsti sledi navedba starosti [ann.] L s pripombo h.s.e.



Sl. (Abb.) 1: 1 — Podgrad, 2 — Stranska vas, 3 — Dolenje Lakovnice, 4 — Verdun pri Stopičah, 5 — Dolž, 6 — Sela pri Zajčjem vrhu (Hrušica), 7 — Brusnice, 8 — Sela pri Jugorju (Luža), 9 — Hrast, 10 — Ravnace. M = 1 : 130 000.

V 4. vrsti nudijo ostanki črk možnost dopolnjevanja npr. [et ma]t(ri) Clau-diae, kar bi bilo treba tretirati kot vrveček, po katerem šele sledi kot postavitelj spomenika neimenovana soproga.

Vsekakor je nagrobnik dala postaviti soproga za pokojnega moža in še za žensko osebo, ki sorodstveno ni določljiva.

Gentilno ime *Flavius*, če je pravilno dopolnjeno, bi se časovno in smiselno vklapljaljo s podelitvijo mestnih pravic bližnjemu Neviodunu (*municipium Flaviu* *Neviodunumu*), dodeljeno od enega flavijskih vladarjev. To ime in

ime *Claudia* sta opora za časovno opredelitev spomenika v drugo polovico 1. st. n. š. Če gre pri moževem kognomenu za epihorsko ime (npr. *Adnamatus*, *Amatus*) kot gre nedvomno za keltsko osebno ime *Conerta* (navadno pisano *Counerta*), potem bi tudi ta element približeval navedeno datacijo in kazal hkrati na obstoj duhovne tradicije keltskega življa.

Spomenik je vsekakor preprost, vendar kaže z ozirom na odročen prostor, kjer je bil relativno zgodaj postavljen, da se je le-ta iz nekega razloga (promet?, kak ekonomski interes) naglo vključil v civilni razvoj rimske province.

Nagrobnik je bil najden v sekundarni legi. To je prva arheološka najdba iz Podgrada. Vprašanje je, ali kamen izvira iz kake doslej še neznane antične nekropole v bližini Podgrada ali pa je bil prinesen iz okolice. Najbližje rimske najdbe poznamo iz Stranske vasi,¹ Dolenjih Lakovnic,² kjer je bil na njivi »Na sobešni« najden zgornji del rimskega nagrobnika z orlom in delfinoma, Verduna pri Stopičah,³ Dolža,⁴ Sel pri Zajčjem vrhu (Hrušica),⁵ Brusnic⁶ ter Sel pri Jugorju (Luža),⁷ Hrasta⁸ in Ravnac⁹ na belokranjski strani Gorjancev. Na Selih pri Jugorju je za rimsko pot čez Gorjance v rabi ime »Stezine«. Če na naše novo najdišče gledamo v tem kontekstu, je mogoče domnevati naselitev na območju Podgrada, ki je bila v soodvisnosti s prehodom čez Gorjance. Vse bolj je očitno, da Gorjanci v antiki niso bili prazen, nenaseljen prostor. To dokazujejo tudi izkopavanja antične nekropole v Gornji vasi na Žumberku,¹⁰ ki jih v zadnjih letih opravlja ekipa Arheološkega muzeja iz Zagreba. Grobovi te nekropole se tako po oblikah grobnih konstrukcij kot po priddatkih močno navezujejo na dolenski prostor.¹¹

¹ T. Knez, *VS* 17—19, 1974, 157 s; D. Breščak, *VS* 21, 1977, 270, sl. 140.

² D. Breščak, *VS* 22, 1979, 282.

³ D. Breščak, *VS* 26, 1984, 262 ss; 27, 1985, 262 s; 28, 1986, 276.

⁴ Topografski podatek o najdbi keramičnega lonca s sežganimi kostmi pri izviru pod vasjo.

⁵ *ANSI*, 214.

⁶ D. Breščak, *VS* 21, 1977, 276.

⁷ *ANSI*, 244.

⁸ *ANSI*, 243.

⁹ S. Gabrovec, *Najstarejša zgodovina Dolenjske* (1956), 70.

¹⁰ Z. Gregl, *Rimskodobna nekropola Gornja vas na Žumberku, razstavni katalog* (1984).

¹¹ Za pomoč pri branju in razlagi besedila se zahvaljujem dr. Jaru Šašlu.

DIE RÖMISCHE INSCRIFT AUS PODGRAD

Zusammenfassung

Das im Jahr 1984 gefundene antike Grabmal aus Podgrad bei Novo mesto ist der erste archäologische Fund aus diesem Dorf im Gebirgszug Gorjanci. Der Stein befand sich schon in sekundärer Lage, verwendet als Stufe, während ein zweites Bruchstück desselben Grabmals in der Schutzmauer des Gartens entdeckt wurde. Das Inschriftfeld des unteren Grabmalteils ist stark abgewetzt, denn es hatte als Lauffläche gedient.

Das Grabmal ist beschädigt, es fehlt das obere linke Inschriftviertel. Der Text umfaßte sechs Zeilen, von denen jedoch nur die letzte zur Gänze erhalten ist. Die Buchstaben messen von 4 bis 8 cm, berücksichtigt ist die perspektivische Korrektion. Das Inschriftfeld ist mit einem profilierten Rand umrandet.

Das Grabmal weist vielleicht auf einen völlig neuen antiken Fundort in der Umgebung von Podgrad hin oder es wurde aus einem der benachbarten Fundorte hergebracht: aus Stranska vas, wo vereinzelte römische Gräber bekannt sind, oder aus Dolenje Lakovnice, wo der Oberteil eines Grabmals gefunden wurde. Antike Funde aus dem Bereich dieses Teils der Gorjanci kennen wir noch aus Verdun bei Stopiče, Dolž, Sela bei Zajčji vrh (Hrušica) und Velike Brunice an der Nordseite sowie aus Sela bei Jugorje (Luža), Hrast und Ravnice an der Südseite. Offensichtlich stehen alle diese Punkte in Wechselbeziehung mit dem antiken Übergang über die Gorjanci, für den sich in Sela bei Jugorje der Name »Stezine« erhalten hat.